

دو عامل کلیدی در تعاملات خارجی ایران

پرونده هسته‌ای در پرتو تحولات بین‌المللی به کدام سمت و سو می‌رود؟

◀ نقش روسیه در آینده پرونده هسته‌ای ایران

در کنار اروپا، روسیه نیز یکی از بازیگران اصلی در آینده پرونده هسته‌ای ایران خواهد بود. نزدیکی فزاینده میان واشنگتن و مسکو در دولت ترامپ، می‌تواند تأثیرات مهمی بر منافع ایران داشته باشد. اگر این نزدیکی بر اساس یک «معامله بزرگ» (Grand bargain) میان دو قدرت شکل بگیرد، این خطر وجود دارد که ایران در معادلات دیپلماتیک به حاشیه رانده شده و به موضوعی برای چانه‌زنی میان آمریکا و روسیه تبدیل شود.

در چنین شرایطی، یکی از سناریوهای محتمل این است

که مسکو در راستای منافع خود خصوصاً در زمینه اوکراین و ناتو در موضوع هسته‌ای ایران تا حدی با واشنگتن همسو شود. از سوی دیگر، آمریکا نیز ممکن است از روسیه بخواهد که در ازای لغو تحریم‌ها، سطح همکاری‌های نظامی خود با ایران را محدود یا از ارائه تسلیحات پدافندی به تهران خودداری کند. برای جلوگیری از چنین سناریویی، ایران باید با یک راهبرد هوشمندانه، حضور فعالی در هر دو جبهه اروپا و روسیه داشته باشد. از یک سو، باید از طریق تعامل دیپلماتیک با کشورهای اروپایی، روند به‌کارگیری مکانیسم ماشه را با بهره‌گیری از ابزارهای موجود در برجام به تعویق بیندازد و از سوی دیگر باید از نقش میانجی‌گری روسیه در مذاکرات با آمریکا استقبال کند و اطمینان یابد که در هرگونه مذاکره میان قدرت‌های بزرگ، منافع آن قربانی توافقات پشت پرده نخواهد شد.

در شرایطی که نظم جهانی در حال تحول

است، ایران نمی‌تواند یک بازیگر منفعل در

معادلات بین‌المللی باشد. باید هوشمندانه

از فرصت‌هایی که به واسطه شکاف میان اروپا و آمریکا پدید

آمده بهره‌برد و در عین حال، از افتادن در دام بازی‌های دیپلماتیک میان واشنگتن و مسکو خودداری کند.

در تعامل با اروپا، ایران باید از روند استقلال فزاینده این

قاره از آمریکا بهره‌برداری کند، اما هم‌زمان مراقب باشد که

به ابزاری برای ترمیم روابط میان بروکسل و واشنگتن تبدیل

نشود. در تعامل با روسیه نیز، باید اطمینان حاصل کند که

مسکو از پرونده هسته‌ای ایران به‌عنوان یک کارت معامله با

آمریکا استفاده نخواهد کرد.

در نهایت، موفقیت ایران در این مسیر، به میزان

توانایی‌اش در تدوین و اجرای یک سیاست خارجی متوازن،

هوشمندانه و مستقل بستگی دارد؛ سیاستی که نه تنها

فشارهای خارجی را کاهش دهد، بلکه جایگاه تهران را

به‌عنوان یک بازیگر کلیدی در نظم جدید تثبیت کند. ▶

یادداشت

نظم جهانی در حال دگرگونی

است. جنگ اوکراین و رقابت

میان قدرت‌های بزرگ، مسیر

سیاست بین‌الملل را تغییر داده و عرصه جدیدی را پیش

روی بازیگران بین‌المللی قرار داده است. در این چهارچوب،

ایران نیز با شرایط تازه‌ای در مدیریت پرونده هسته‌ای خود

مواجه است.

دو عامل کلیدی شکاف میان اروپا و آمریکا و احتمال

نزدیکی واشنگتن و مسکو می‌توانند بر آینده تعاملات ایران

در این حوزه تأثیر تعیین‌کننده‌ای داشته باشند.

◀ اروپا در مسیر استقلال از آمریکا

بیش از نیم قرن است که اروپا تحت چتر

امنیتی آمریکا قرار داشته و سازمان ناتو

ستون اصلی امنیت این قاره بوده است.

اما با بازگشت دونالد ترامپ به کاخ سفید

و تمایل او به بهبود روابط با روسیه، اروپا

بیش از پیش به این نتیجه رسیده که دیگر

نمی‌تواند تأمین امنیت خود را صرفاً به

واشنگتن واگذار کند.

از این رو، کشورهای اروپایی در حال تقویت

سیاست‌های دفاعی و امنیتی مستقل خود

هستند و مصمم شده‌اند رویکرد جدیدی

در حوزه سیاست خارجی اتخاذ کنند.

طرح‌هایی مانند «صندوق دفاعی اروپا» و

پیشنهاد تشکیل یک ارتش واحد اروپایی،

نشانه‌های آشکاری از عزم اروپا برای کاهش

وابستگی خود به آمریکا است.

این تغییرات، برای ایران هم فرصت‌هایی

ایجاد می‌کند و هم چالش‌هایی جدی به

همراه دارد.

اگر اروپا مسیر استقلال استراتژیک خود را حفظ کند،

ممکن است تمایل کمتری برای همراهی با سیاست فشار

حداکثری واشنگتن علیه ایران نشان دهد. بویژه اینکه

کشورهای اروپایی، در راستای افزایش نفوذ خود در نظام

بین‌الملل، به دنبال کاهش وابستگی اقتصادی و سیاسی

به آمریکا هستند و احتمال دارد در برابر قوانین فراسرزمینی

واشنگتن (تحریم‌های ثانویه) مقاومت بیشتری از خود نشان

دهند.

اما در مقابل، اگر اروپا ایران را به‌عنوان ابزاری برای بهبود

روابط خود با دولت ترامپ ببیند، ممکن است رویکردی

متفاوت اتخاذ کند. در چنین سناریویی، این احتمال وجود دارد

که کشورهای اروپایی، به‌منظور ترمیم روابط خود با واشنگتن،

از سازوکارهایی مانند «مکانیسم ماشه» استفاده کنند تا هم

رضایت دولت ترامپ را جلب نمایند و هم نشان دهند که

همچنان در معادلات بین‌المللی نقش مؤثری ایفا می‌کنند.

رضا نصری

حقوقدان بین‌المللی
کارشناس سیاست خارجی